

Uchwała z dnia 21 lipca 1994 r.
I PZP 29/94

Przewodniczący SSN: Antoni Filcek (sprawozdawca), Sędziowie SN:
Jerzy
Kwaśniewski, Maria Tyszczel,

Sąd Najwyższy, przy udziale prokuratora Jana Szewczyka, w sprawie z powództwa Grażyny S. przeciwko "Społem" Powszechnej Spółdzielni Spożywców w E. o uznanie wypowiedzenia zmieniającego umowę o pracę za bezskuteczne, po rozpoznaniu na posiedzeniu jawnym dnia 21 lipca 1994 r. zagadnienia prawnego przekazanego przez Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku z siedzibą w Gdyni postanowieniem z dnia 28 kwietnia 1994 r., [...] do rozstrzygnięcia w trybie art. 391 k.p.c.:

"Czy rada nadzorcza spółdzielni może scedować swoje uprawnienia wynika-

jąco z art. 45 § 3 Prawa spółdzielczego (Dz. U. Nr 30 z 1982 r., poz. 210 ze zm.) na prezydium rady nadzorczej?"

p o d j ś ł następującą uchwałę :

Nie jest dopuszczalne przekazanie prezydium rady nadzorczej spółdzielni uprawnienia tejże rady do wyrażenia zgody na wypowiedzenie członkowi rady nadzorczej umowy o pracę albo warunków pracy lub płacy.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Elblągu wyrokiem z dnia 8 stycznia 1994 r., [...] przywrócił powódce Grażynę S. do pracy w pozwanej Spółdzielni na dotychczasowych warunkach pracy m.in. na tej podstawie, że wypowiedzenie przez tę Spół-

dzielnię powódce warunków pracy i płacy, dokonane w dniu 2 sierpnia 1993 r. ze skutkiem na dzień 30 listopada 1993 r., nastąpiło z naruszeniem przepisu art. 45 § 6 Prawa spółdzielczego.

Powódka pracowała w pozwanej Spółdzielni ostatnio na stanowisku sekretarki. W wypowiedzeniu zaproponowano jej od 1 grudnia 1993 r. stanowisko telefonistki z odpowiednim do tego stanowiska wynagrodzeniem. W chwili wypowiedzenia powódka była członkiem rady nadzorczej pozwanej Spółdzielni.

W myśl art. 45 § 6 Prawa spółdzielczego członkowi rady nadzorczej

nie może być powierzony kierownictwo nad pracownikami, a także wyrażenie zgody na wypowiedzenie umowy o pracę albo warunków pracy lub płacy.

Wobec powyższego uchwała Sąd Najwyższy, przy udziale prokuratora Jana Szewczyka, w sprawie z powództwa Grażyny S. przeciwko "Społem" Powszechnej Spółdzielni Spożywców w E. o uznanie wypowiedzenia zmieniającego umowę o pracę za bezskuteczne, po rozpoznaniu na posiedzeniu jawnym dnia 21 lipca 1994 r. zagadnienia prawnego przekazanego przez Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku z siedzibą w Gdyni postanowieniem z dnia 28 kwietnia 1994 r., [...] do rozstrzygnięcia w trybie art. 391 k.p.c.:

"Czy rada nadzorcza spółdzielni może scedować swoje uprawnienia wynika-

spółdzielnia może wypowiedzieć umowę o pracę tylko w wypadkach, w których kodeks pracy dopuszcza dokonanie takiej czynności w stosunku do członka zakładowego organu związku zawodowego.

Sąd Rejonowy nie podzielił stanowiska strony pozwanej, że cyt. przepis jest

przepisem martwym ze względu na brak w kodeksie pracy regulacji prawnej, do

której odsyła. Zdaniem Sądu Rejonowego odesłania zawartego w tym przepisie nie

można ograniczać tylko do kodeksu pracy, a obejmuje ono w świetle art. 9 k.p.

wszelkie akty prawne regulujące wskazaną materię. Jest ona aktualnie zawarta w

przepisie art. 32 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych. Zgodnie z

ust. 1 tego artykułu "pracodawca nie może bez zgody zarządu zakładowej organizacji związkowej wypowiedzieć ani rozwiązać stosunku pracy z pracownikiem

będącym członkiem zarządu lub komisji rewizyjnej zakładowej organizacji związkowej w czasie trwania mandatu oraz w okresie roku po jego wygaśnięciu",

zgodnie zaś z ust. 2 "pracodawca nie może bez zgody zarządu zakładowej organizacji związkowej zmienić jednostronnie warunków pracy lub płacy na niekorzyść pracownika będącego członkiem zarządu lub komisji rewizyjnej zakłado-

wej organizacji związkowej w okresie, o którym mowa w ust. 1, chyba że dopusz-

czają to odrębne przepisy". Stosując powyższe uregulowanie wprost do art. 45 § 6

Prawa spółdzielczego Sąd Rejonowy doszedł do wniosku, że dla wypowiedzenia

członkowi rady nadzorczej warunków pracy lub płacy konieczna jest zgoda tejże

rady. Tymczasem w odniesieniu do powódki rada nadzorcza nie wyraziła zgody na

wypowiedzenie jej przez Spółdzielnię warunków pracy i płacy. Zgodę taką wyraziło

natomiast prezydium rady nadzorczej.

Abstrahując od formalnej poprawności uchwały prezydium rady nadzorczej w

powyższym przedmiocie, a to ze względu na podniesiony przez powódkę zarzut

braku quorum niezbędnego do podjęcia uchwały, Sąd Rejonowy uznał, że nie znajduje ona podstawy prawnej w art. 46 § 3 Prawa spółdzielczego, który stanowi,

że gdy statut przewiduje wybór przez radę nadzorczą jej prezydium, to statut może

też postanawiać, iż w okresach pomiędzy posiedzeniami rady, prezydium upraw-

nione jest do podejmowania uchwał w sprawach wymienionych w art. 46 § 1 pkt 2 lit.

c, pkt 6 i 8 oraz w sprawach zastrzeżonych do działania rady na podstawie art. 46 §

2. Żaden ze wskazanych przepisów nie obejmuje udzielenia zgody na

wypowiedzenie zmieniające. Ponadto art. 46 § 3 Prawa spółdzielczego dotyczy uprawnień rady a nie jej obowiązków, zaś wyrażenie zgody na wypowiedzenie warunków pracy lub płacy jest nie tylko uprawnieniem rady, ale także jej obowiąz-

kiem. Sąd Rejonowy zauważył, że również statut pozwanej Spółdzielni nie przewiduje możliwości powierzenia prezydium rady uprawnień i obowiązków z tego tytułu.

Sąd Wojewódzki - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku z siedzibą w Gdyni rozpoznając sprawę na skutek rewizji pozwanej Spółdzielni na podstawie art. 391 § 1 k.p.c. przedstawił Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia budzące wątpliwości zagadnienie prawne przytoczone w sentencji niniejszej uchwały. Powołany w tym zagadnieniu przepis art. 45 § 3 Prawa spółdzielczego wskazany został omyłkowo. Jak wynika z uzasadnienia postanowienia Sądu Wojewódzkiego z dnia 28 kwietnia 1994 r., którym przedstawiono przedmiotowe zagadnienie Sądowi Najwyższemu, chodzi w nim o uprawnienia rady nadzorczej wynikające z art. 45 § 6 Prawa spółdzielczego, a dotyczące wyrażenia zgody na wypowiedzenie umowy o pracę albo warunków pracy lub płacy członkowi rady nadzorczej. Przytoczony omyłkowo przepis art. 45 § 3 Prawa spółdzielczego dotyczy zupełnie innej materii nie mającej związku z przedmiotem sprawy.

Wątpliwości swoje uzasadnił Sąd Wojewódzki tym, że kompetencje prezy-

dium rady nadzorczej określa nie tylko art. 46 § 3 Prawa spółdzielczego - upoważ-

niający prezydium do podejmowania uchwał w sprawach wymienionych w § 1 pkt 2 lit. c oraz pkt 6 i 8 artykułu 46 a nadto w sprawach zastrzeżonych do zakresu działania rady w § 2 tego artykułu - lecz także statut spółdzielni i regulamin rady nadzorczej. W § 12 pkt k tego regulaminu postanowiono, że prezydium rady nadzorczej załatwia inne sprawy zlecone uchwałą plenarnego posiedzenia rady z wyjątkiem spraw wymienionych w § 2 regulaminu pkt a, e, i, l, n, przy czym do tych wyjątków nie należy kwestia wyrażania zgody na wypowiedzenie warunków pracy lub płacy członkowi rady nadzorczej. Nie wymienia również tej czynności uprawnienia art. 46 Prawa spółdzielczego, co by wskazywało, że jest to inna szczególna czynność. Natomiast rada nadzorcza pozwanej Spółdzielni uchwałą nr 8/93 z dnia 6 stycznia 1993 r. upoważniła jej prezydium do podejmowania uchwał w sprawach dopuszczonych regulaminem pracy rady nadzorczej i statutem.

Rozstrzygnięcie przez Sąd Najwyższy przedstawionego zagadnienia wymaga

ustosunkowania się do dwóch kwestii wstępnych, a mianowicie: 1) czy art. 45 § 6

Prawa spółdzielczego odsyła do ochrony przed wypowiedzeniem umowy o pracę albo warunków pracy lub płacy przysługującej członkom zakładowego organu związku zawodowego wynikającej z kodeksu pracy, czy także z innych przepisów

prawa pracy, w szczególności zawartych w ustawie o związkach zawodowych; 2) w

razie przyjęcia, że w rachubę wchodzi ochrona przewidziana w art. 22 ustawy dnia

23 maja 1991 r. o związkach zawodowych - kto uprawniony jest do wyrażania zgody

na wypowiedzenie umowy o pracę albo warunków pracy lub płacy członkowi rady

nadzorczej ta rada czy zarząd zakładowej organizacji związkowej.

Pierwszą kwestię zajął się w uzasadnieniu swego wyroku Sąd Rejonowy przyjmując, że odesłanie zawarte w art. 45 § 3 Prawa spółdzielczego obejmuje

aktualnie obowiązujące przepisy prawne dotyczące ochrony członków zakładowych

organów związków zawodowych przed wypowiedzeniem umowy o pracę albo warunków pracy lub płacy, zawarte w art. 32 ustawy z dnia 23 maja 1991 r.

o

związkach zawodowych. Stanowisko powyższe jest prawidłowe i zbieżne z zajęтым

przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 5 maja 1993 r., I PZP 13/93

(OSNCP 1993 z. 12 poz. 216). Sąd Najwyższy sięgnął w nim do wykładni history-

cznej. W wyniku bowiem zmian ustawowych regulacja ochrony umowy o pracę członków zakładowych organów związków zawodowych przed wypowiedzeniem i zmianą warunków pracy lub płacy przeniesiona została z kodeksu pracy do ustawy o

związkach zawodowych, co spowodowało, że dosłowne rozumienie art. 45 § 6 Prawa spółdzielczego utraciło normatywne znaczenie. Należy także zauważyć, że

zmienił się sposób tej ochrony. O ile w przepisach kodeksu pracy (art. 39, 40 i 43)

oraz ustawy z dnia 8 października 1982 r. o związkach zawodowych (art. 39 w

brzmieniu jednolitego tekstu tej ustawy opublikowanej w Dz. U. z 1985 r. Nr 54, poz.

177) polegał on na zakazie wypowiedzenia ze wskazanymi wyjątkami, o tyle w art.

32 ustawy z dnia 23 maja 1991 r., o związkach zawodowych (Dz. U. Nr 55, poz. 234)

przybrał postać wymogu zgody zarządu zakładowej organizacji związkowej na wypowiedzenie umowy o pracę albo warunków pracy lub płacy.

Druga kwestia nie była rozważana w niniejszej sprawie przez Sąd obu instancji ani przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu powołanej uchwały z dnia 5 maja

1993 r., I PZP 13/93. Sąd te przyjęły za oczywiste, że w stosunku do członków rad

nadzorczych spółdzielni wyrażanie zgody na wypowiedzenie umowy o pracę albo

warunków pracy lub płacy członkom rad nadzorczych spółdzielni należy w świetle

art. 45 § 6 ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (Dz. U. Nr 30, poz. 210 ze zm.) w zw. z art. 32 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych do rady nadzorczej. Takie rozwiŝzanie zakłada z góry przedstawione Sŝdowi Najwyŝszemu zagadnienie prawne i rozwiŝzanie to jest trafne. Dosłowne zastosowanie w rozważanej sytuacji przepisu art. 32 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. oznaczałoby bowiem, ŝe chodzi o zgodę zarzŝdu zakładowej organizacji zwiŝzkowej, co kolidowałoby z podstawowŝ zasadŝ samorzŝdnoŝci spółdzielni, chyba, ŝe wynikałoby z jednoznacznego uregulowania w Prawie spółdzielczym. Przepis art. 32 ustawy o związkach zawodowych naleŝy zatem do sytuacji przewidzianej w art. 45 § 6 Prawa spółdzielczego stosować odpowiednio a nie wprost, jak to sugeruje Sŝd Rejonowy w uzasadnieniu swego wyroku.

Przechodzŝc do rozstrzygniŝcia zagadnienia przedstawionego przez Sŝd Wojewódzki, Sŝd Najwyŝszy zwaŝył, co nastŝpuje:

Art. 46 § 1 Prawa spółdzielczego okreŝla w 8 punktach zakres działania rady nadzorczej spółdzielni. Nie obejmuje on wyrażania zgody na wypowiedzenie umowy o pracę albo warunków pracy lub płacy członkom rady nadzorczej. Ponadto zgodnie z § 2 artykułu 46 zdanie pierwsze statut moŝe zastrzec do zakresu działania rady jeszcze inne uprawnienia. Chodzi tu o uprawnienia i odpowiadajŝce im obowiŝzki, których wyłŝcznym ŝródłem jest statut. Gdy wynikajŝ one z ustawy, to powtórzenie ich w statucie w sposób szczególowy lub ogólny (np. "wykonywanie innych wynikajŝcych z obowiŝzujŝcych przepisów" - jak to przyjęto w § 24 lit. p statutu pozwanej Spółdzielni - k. 43 akt sprawy) nie czyni ze statutu ich ŝródła. Dotyczy to nie tylko zadań rady okreŝlonych w art. 46 § 1 Prawa spółdzielczego, lecz takŝe w innych przepisach, w tym w art. 45 § 6 Prawa spółdzielczego, z którego w zwiŝzku z art. 32 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych wynika, ŝe do zadań rady nadzorczej spółdzielni naleŝy wypowiadanie się w przedmiocie zgody na wypowiedzenie umowy o pracę albo warunków pracy lub płacy członkom tejŝe rady.

Zgodnie z art. 46 § 3 Prawa spółdzielczego statut moŝe przewidzieć wybór przez radę nadzorczŝ jej prezydium (co uczyniono w statucie pozwanej spółdzielni), w takim zał wypadku statut moŝe równieŝ postanowić, ŝe w okresach miŝdzy posiedzeniami rady prezydium uprawnione jest do podejmowania uchwał w

sprawach wymienionych w § 1 pkt 2 lit. c, pkt 6 i 8 oraz w sprawach zastrzeżonych do zakresu działania rady na podstawie § 2. Wynika z tego, że jeżeli statut tak postanowi spośród ustawowych zadań rady mogł być wykonywane przez jej prezydium tylko te, które określone zostały w art. 46 § 1 pkt 2 lit. c, pkt 6 i 8 (czyli przeprowadzanie kontroli nad sposobem załatwiania przez zarząd wniosków organów spółdzielni i poszczególnych jej członków, rozpatrywanie skarg na działalność zarządu a także podejmowanie uchwał w sprawach czynności prawnych dokonywanych między spółdzielnią a członkami zarządu oraz reprezentowanie spółdzielni przy tych czynnościach). Inne zatem ustawowe kompetencje rady (w tym wynikające z art. 45 § 6 Prawa spółdzielczego) nie mogł być wykonywane przez prezydium choćby statut, a tym bardziej - jak w niniejszej sprawie - regulamin tak stanowił. Jak bowiem już wyjaśniono, nie mogł one być uznane za mające swe źródło w statucie w rozumieniu art. 46 § 2 Prawa spółdzielczego. Inna wyłączenie słowna wykładnia wymienionego przepisu prowadziłaby do tego, że zapis w statucie przesłdzalby o zakresie spraw, w których działać może prezydium rady, co czyniłoby zbędnym wyszczególnianie w art. 46 § 3 Prawa spółdzielczego tych zadań należących z ustawy do kompetencji rady nadzorczej, w których do podejmowania uchwał może zostać uprawnione prezydium rady. Natomiast Prawo spółdzielcze pozostawia pełną swobodę statutowi do określenia kompetencji prezydium rady w zakresie uprawnień, które statut przyznał radzie poza uprawnieniami wymienionymi w ustawie. Identyczne w rezultacie stanowisko zajął w rozważanej kwestii M. Gersdorf (Prawo spółdzielcze, Komentarz, Warszawa 1985 r., str. 130). Komentator w swych poglądach poszedł jeszcze dalej, mianowicie uznał, że gdy w ramach art. 46 § 2 Prawa spółdzielczego statut wyposażył radę nadzorczą w prawo podejmowania uchwał typu normatywnego (tj. uchwał regulujących w zakresie nie unormowanym w ustawie lub bliżej określających zasady obowiązujące przy kształtowaniu stosunków prawnych między członkami a spółdzielnią), to ze względu na wagę tych uchwał może je podejmować tylko rada, a jej prezydium może jedynie wysuwać pewne propozycje w tym względzie.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy odpowiadając na przedstawione zagadnienie podjął uchwałę sformułowaną w jej sentencji.

=====